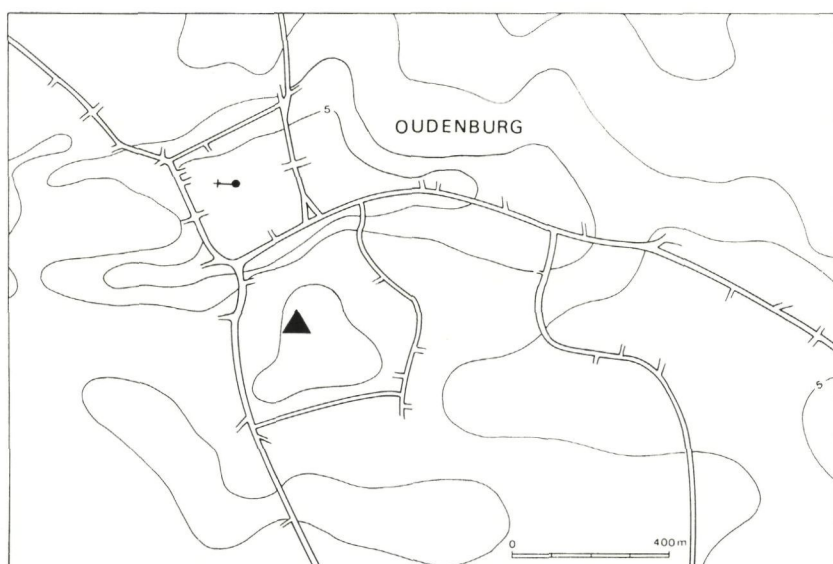

Ver(r)assingen in een verkaveling. Romeins grafveld te Oudenburg (prov. West-Vlaanderen)

Interimverslag

Yann Hollevoet

1 Lokalisatiekaart.
Location of the site.

1 Inleiding

In 1993 heeft het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium zijn opzoekingen ten zuiden van de Oudenburgse stadskern verder gezet. Aanleiding tot het onderzoek vormde ditmaal de inplanting van een nieuwe verkaveling tussen het sportterrein en de bebouwing langs de Westkerkestraat. Hierdoor zouden in een eerste fase meer dan 40 nieuwe woningen verrijzen langs twee ontsluitingswegen, de Groeningestraat en de Hoveniersstraat.

De opgravingen, uitgevoerd met medewerking van het stadsbestuur Oudenburg, de

verkavelaar – de BVBA IMBO van Oostkamp/Ruddervoorde – en verschillende particuliere eigenaars, lieten toe beter inzicht te verwerven in een uitgestrekte begraafplaats uit het Hoge Keizerrijk¹. Het noordoostelijk uiteinde van deze necropool was enige jaren terug aangesneden bij een verkennend onderzoek op het aangrenzende sportterrein².

Het gebied waar de nieuwe verkaveling werd ingeplant – in totaal iets meer dan 3 ha – bestond voor de noordelijke helft uit akkerland en voor het overige uit weiland. De akker was in het begin van de jaren tachtig wel het onderwerp geweest van een systematische veldkartering: toen was naast heel wat verspreid laat- en post-middeleeuws schervenmateriaal slechts een beperkte hoeveelheid vondsten uit de volle middeleeuwen nabij de vroegere Stedebeek en een weinig uitgesproken concentratie Romeinse aardewerkfragmenten in de noord-oostelijke hoek van het terrein, aan het licht gekomen. Een los rand-scherfje in *terra sigillata* vulde het beeld aan³. Verder waren uit particuliere Oudenburgse ver-

1 Met bijzondere dank aan de heren H. en L. Descheemaeker (BVBA IMBO) en W. Deboodt (Studiebureau Artopex NV), aan dhr. I. Dereeper, burgemeester van Oudenburg, aan mevr. F. Tousseyn, dhr. en mevr. P. Amele-Duynslaeger, en de dhr. J. Van der Perre.

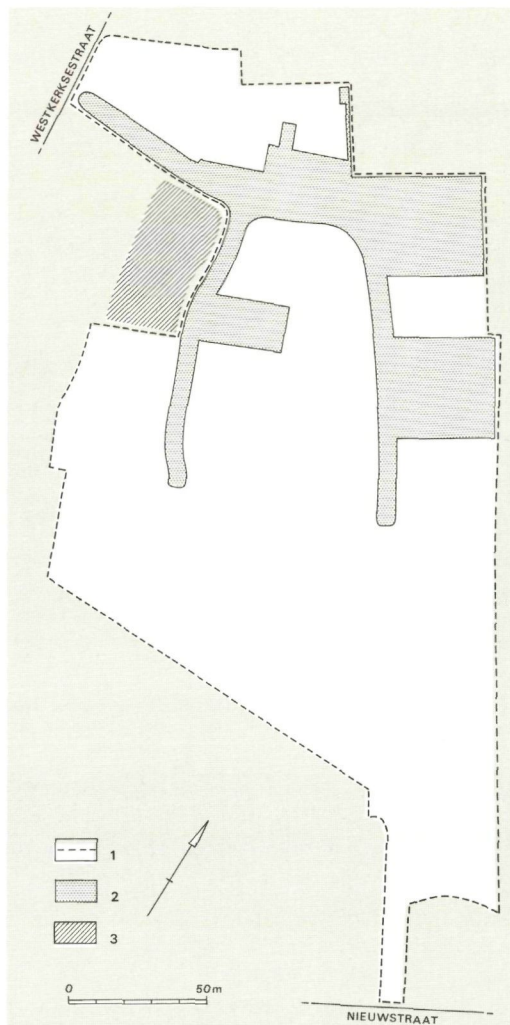
2 Hollevoet 1992, 197-198.

3 Hollevoet 1985, dossiers Oudenburg 54 en 134-136.

zamelingen twee Romeinse munten, afkomstig van dezelfde zone, gekend⁴. Het stuk weiland had bij de systematische veldkartering geen bijzonderheden opgeleverd. Pas jaren nadien vernamen we van de gebruiker van het terrein dat men bij het steken van een waterput op resten van een vierkante houten constructie was gestoten. Van deze structuur had men enkel een aangepunte paal bewaard. De vulling van de structuur zou slechts een bodemfragmentje in *terra sigillata* bevat hebben. Het geheel wees in elk geval op de aanwezigheid van een Romeinse waterput nabij de westelijke grens van het terrein.

Het eigenlijke onderzoek werd in verschillende fasen uitgevoerd. De eerste fase omvatte een noodopgraving tijdens de wegeniswerken, voorafgaand aan de aanleg van het rioleringsnet. Onmiddellijk daarop volgde het onderzoek van een aangrenzende tuin⁵. In een derde grote fase werden verscheidene bouwloten in de noordelijke helft van de verkaveling onderzocht, waarvan vijf loten volledig en drie andere slechts gedeeltelijk. Voor de overige loten werd ons door de verschillende eigenaars geen enkele mogelijkheid tot systematisch onderzoek geboden; daar heeft men zich noodgedwongen moeten beperken tot het verrichten van summere waarnemingen bij de opvolging der bouwwerken. Tenslotte werden bij het plaatsen van de nutsvoorzieningen enkele bijkomende vaststellingen gedaan. Uiteindelijk heeft men niet meer dan 1/5de van de totale bedreigde oppervlakte aan een systematisch onderzoek kunnen onderwerpen (fig. 2).

Van bij de aanvang der werken bleek vooral de noordelijke helft van de toekomstige verkaveling doorspekt te zijn met sporen, w.o. heel wat Romeinse brandgraven. In het zuidelijk gedeelte waren de sporen minder talrijk. Gezien de snelheid waarmee het onderzoek diende te gebeuren en de beperktheid van de beschikbare middelen, werd overwegend aandacht besteed aan het vroegere akkerland, waaronder vooral de resten van de necropool. De overige Romeinse structuren kwamen slechts gedeeltelijk aan bod, terwijl de post-Romeinse sporen nauwelijks onderzocht werden. Evenals bij de vroegere opgravingen zijn geen pre-Romeinse vondsten *in situ* aangetroffen; twee fragmenten van vuurstenen gepolijste bijlen komen uit de vullingspakketten van jongere structuren.

2 De Romeinse vondsten

Het leeuwedeel der aangesneden sporen dateert uit de Romeinse tijd. Zij zijn overwegend in verband te brengen met een uitgestrekte necropool uit het Hoge Keizerrijk. De overige Romeinse sporen omvatten vooral een aantal grachten en greppels alsook verscheidene laat-Romeinse structuren.

2.1 De begraafplaats uit het Hoge Keizerrijk

In totaal werden bij de opgravingen in de toekomstige verkaveling circa 400 nieuwe graven onderzocht. Het betreft overwegend crematiegraven en een 10-tal inhumaties. Deze laatste vertonen slechts zelden resten van een houten kist en doorgaans lijkt de dode op een vrij slordige manier te zijn bijgezet (fig. 3). Vaste oriënteringen ontbreken. Bij deze inhumaties komen eigenlijke grafgiften niet voor;

2 Het onderzochte areaal binnen de geplande verkaveling:

1. begrenzing van de verkaveling;
2. het onderzochte areaal binnen de verkaveling;
3. onderzoek in de aangrenzende tuinzone.

The excavated area within the limits of the planned housing estate:

1. limits of the housing estate;
2. excavated area within the housing estate;
3. adjacent excavation in a garden.

4 *Ibid.*, dossiers Oudenburg 150 en 235.

5 Opgravingen uitgevoerd door M. Dewilde (I.A.P.), waarvoor dank.

3 *Inhumatiegraf waarbij het hoofdeinde door een post-middeleeuwse gracht is verstoord.*

Inhumation grave with the top of the grave disturbed by a post-medieval ditch.

6 Omtrent de naamgeving van de verschillende brandgraven zie onder meer Bechert 1980 en Van Doorselaer 1967, 87 e.v.

7 Over deze structuren zie vooral Van Doorselaer & Rogge 1985.

8 Van Doorselaer 1969, 124.

9 Zie echter ook Müller 1991 voor enkele kritische randbemerkingen omtrent het fenomeen.

één dode vertoonde wel resten van een ijzeren armband aan beide bovenarmen.

Bij de crematies kan duidelijk een aantal types onderscheiden worden⁶. Slechts in enkele gevallen kan men spreken van zgn. urnengraven waarbij de gecremeerde resten bijgezet zijn in een recipiënt; hiervoor gebruikte men doorgaans een gewone kookpot (fig. 4). Zeld-

4 *Zgn. urnengraf.*
Urned cremation.

zaam zijn ook de zgn. beenderpakgraven, crematies met in de grafkuil louter verbrand been zonder houtskoolresten. Het gros der incineraties is van het type der zgn. brandrestengraven: rechthoekige kuiltjes waarin zich de resten van de brandstapel en de verbrande beenderen van de dode bevinden. Zgn. *bustum*graven – met brandsporen *in situ* – werden binnen het onderzochte areaal niet aangetroffen en ook van de *ustrina* – de brandstapels waar de eigenlijke crematies moeten hebben plaatsgegrepen – of van zgn. rituele kuilen⁷ ontbreken alle sporen.

Bij de brandrestengraven is de grafkuil doorgaans rechthoekig. De afmetingen kunnen wel aanzienlijk verschillen maar grafkuilen die langer zijn dan 1 m, zijn sterk in de minderheid. Het verbrande been bevindt zich steeds in associatie met houtskoolresten. Sporen van een houten bekisting – zoals onder meer gekend uit de Scheldevallei⁸ – ontbreken. Niet zelden komen er verspreid in de vullingspakketten tal van elementen terug die samen met de dode op de brandstapel zijn meegegeven en vaak zwaar door het vuur zijn aangetast. Zo valt onder meer de aanwezigheid op te merken van heel wat geoxydeerde ijzeren nagels; deze zijn wellicht afkomstig van een lijkbaar. Heel wat grafkuilen hebben resten van zgn. spijkerschoeisel opgeleverd; het betreft enkel de sterk geoxydeerde ijzeren spijkertjes van de zool. Verder treft men in de grafkuilen vaak fragmenten aan van aarden vaatwerk en in heel wat mindere mate van glaswerk. Een klein deeltje van het gecremeerde botmateriaal is wellicht toe te schrijven aan voedsel dat met de dode op de brandstapel werd meegegeven⁹.

Zeldzaam zijn de brandgraven waar men in de grafkuil ook de eigenlijke grafgiften aantreft (fig. 5). De grafgiften – doorgaans één of twee stuks vaatwerk – komen meestal voor in een kleine nis naast de grafkuil (fig. 6). Toch zijn ook enkele voorbeelden gekend waarbij de nis veeleer onder de grafkuil werd aangelegd (fig. 7). Enkele uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, werden de grafgiften in de nis niet gedeponereerd in een kistje. Een groot aantal brandgraven heeft geen nis; mogelijk waren deze ondiep en zijn ze bij landbouwactiviteiten volledig verdwenen. Ook losse nissen – zonder duidelijk aanwijsbare grafkuil – werden onderzocht; verscheidene schijnbaar geïsoleerde aardewerkvondsten zijn ongetwijfeld eveneens als dusdanig te interpreteren.

Het vondstenmateriaal uit de nissen vertoont doorgaans een zeer eenvormig beeld. Het aardewerk primeert en omvat vooral drink-

gerei, in de eerste plaats bekers (fig. 8), in alle mogelijke maten en afwerkingen. Vermeldenswaardig zijn hier onder meer een aantal zgn. Castorbekers en verscheidene geverniste bekers in metaalglanstechniek. De bekers in gewoon aardewerk omvatten zowel exemplaren vervaardigd in zgn. kustaardewerk als bekers in een grijs zandig baksel; voor laatstgenoemde groep vallen vaak parallellen aan te wijzen in het noorden van Frankrijk. Glazen vaatwerk is uiterst schaars. Munten zijn iets talrijker en verkeren meestal in een erbarmelijke staat. Niet zelden vindt men in de nis ook een weinig verbrand been. Dit ligt doorgaans los in de nis maar in enkele gevallen treft men het ook aan in de grafgiften. Zeldzamer zijn contexten met een pot waarin heel wat meer verbrand been zit.

Het valt niet te betwijfelen dat de meeste graven wel op één of andere manier aan het oppervlak zichtbaar geweest zijn; oversnijdingen komen immers nauwelijks voor. Jammer genoeg zijn door de latere beploeging alle sporen daaromtrent verdwenen. Mogelijk plantte men boven sommige graven een boom; verscheidene graven zijn immers verstoord door zgn. boomkuilen. Rond andere zal men dan weer veeleer kleine monumentjes hebben opgericht. In dit verband valt de aanwezigheid op te merken van een kringgreppel rond één der graven. Een dergelijke structuur onderlijnt het bijzondere karakter van de overledene.

In de regel vallen tussen de talrijke bijzettingen geen onderlinge verbanden te achterhalen. Uitzondering hierop vormen echter twee brandrestengraven waar dit duidelijk wel het geval is. Dit wordt niet enkele gesuggereerd door de onderlinge verhouding en de ligging van beide crematies en hun randstructuren maar ook door een deel van de grafgiften. Bij de twee graven kon vastgesteld worden dat een deel van de grafgiften was bijgezet in een houten koffertje. Opmerkelijk is dat elke nis een identieke geglazuurde beker bevatte (fig. 9). Soortgelijke bekers ontbreken helemaal in de rest van het grafveld. Voor onze gewesten zijn vooralsnog geen parallellen gekend en mogelijk moet het herkomstgebied van deze bekers in Italië gezocht worden¹⁰. Belangrijk is wel dat beide graven zeker niet op hetzelfde ogenblik aan de bodem zijn toevertrouwd. Het oudste werd ingeplant in het centrum van een min of meer vierkante zone, begrensd door grachten en met een doorgang langs het zuiden. Enige tijd nadien – misschien wel vele jaren later – werd, enkele meters ten westen van dit eerste graf, een tweede persoon

5 *Brandrestengraf met grafgiften in de grafkuil.*
Brandgrubengrab with grave goods in the burial pit.

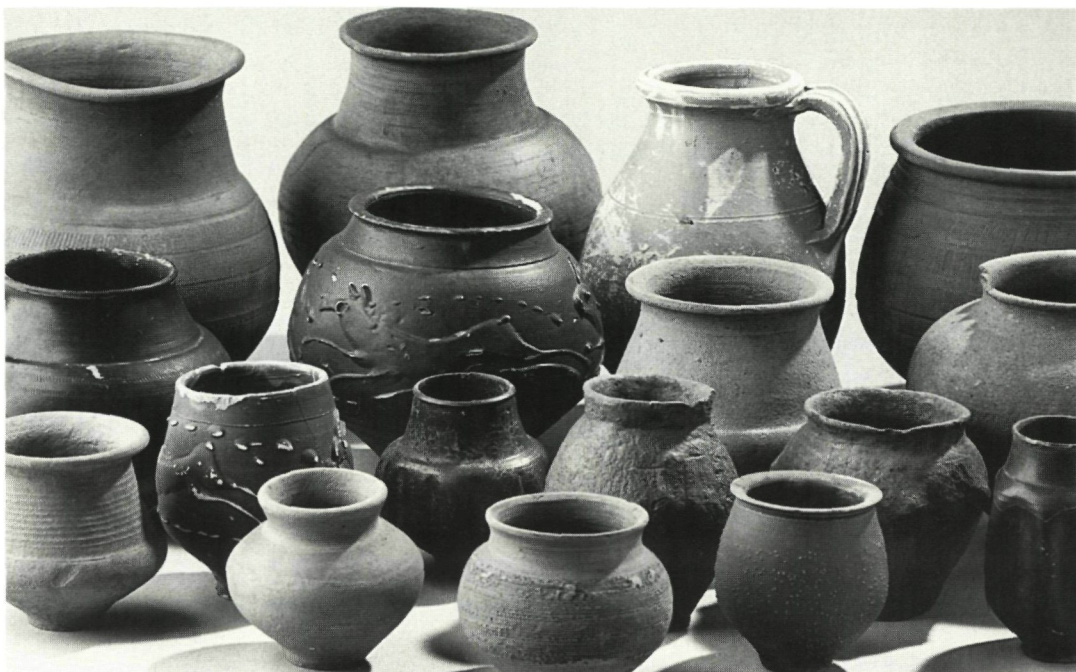
6 *Brandrestengraf met de nis naast de grafkuil.*
Brandgrubengrab with the grave goods near the burial pit.

7 *Brandrestengraf met de nis onder de grafkuil.*
Brandgrubengrab with the grave goods beneath the burial pit.

8 *De grafgiftten uit de brandrestengraven omvatten talrijke bekers van uiteenlopende herkomst.*

Well represented amongst the grave goods of the cremation graves are drinking beakers from different origin.

bijgezet. Dit ging gepaard met een aanpassing van het monumentje. Het geheel werd hergraven en in westelijke richting uitgebreid. Aldus verkreeg men nu een rechthoekige structuur met mogelijk een tweede toegang langs het westen (fig. 10). Vermoed wordt dat het de resten betreft van een welstellend paar waarbij het oudste graf – op basis van de grafvondsten – wellicht aan de vrouw mag worden toegeschreven.

11 Over het probleem van zgn. paardegraven in de begraafplaatsen uit het Hoge Keizerrijk zie ook Lauwerier & Hessing 1992.

12 Unverzagt 1916.

9 *In de nissen van twee brandrestengraven komen geglazuurde bekers van Mediterrane herkomst voor.*

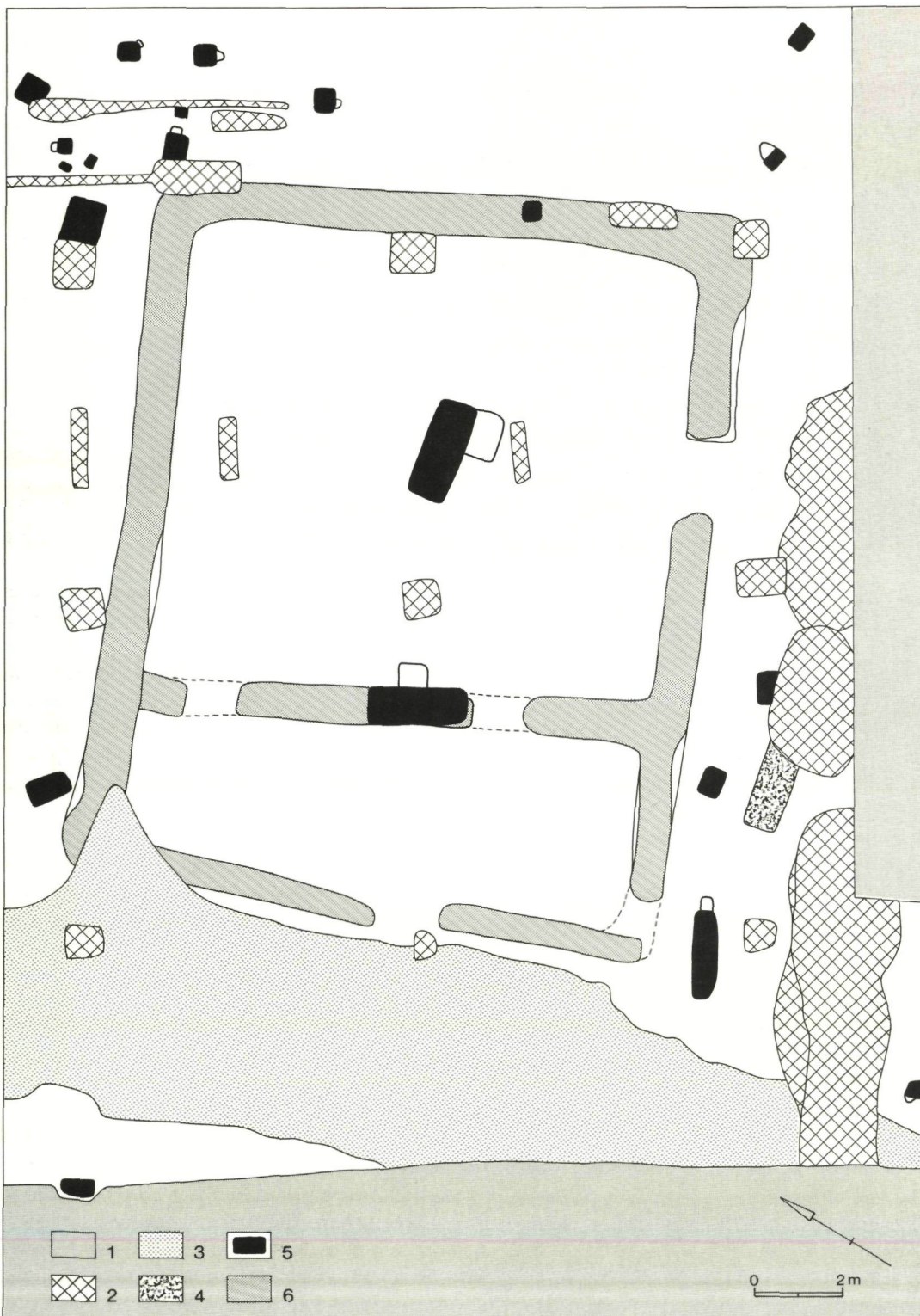
The niches of two *Brandgrubengräber* contained glazed beakers of Mediterranean origin.

2.2 De overige Romeinse sporen

Bij de opgravingen kwamen ook heel wat Romeinse grachten en greppels aan het licht. Een klein aantal wordt oversneden door graven maar is mogelijk toch nog met het grafveld in verband te brengen. De meeste grachten en greppels laten dan weer vermoeden dat kort na de opheffing van het grafveld – of een deel ervan – het terrein kortstondig nog als landbouwgrond werd aangewend. Deze structuren concentreren zich onder meer in de noordwestelijke uithoek van het terrein. In deze zone werd bij de rioleringswerken ook een vierkante houten waterput aangesneden. Het geheel dagtekent vermoedelijk uit het midden van de 3de eeuw.

Een viertal kuilen met paardeskeletten (fig. 11) is zeker jonger¹¹. Onder een eerste kuil troffen we de resten aan van een inhumentiegraf terwijl een tweede een gracht oversneed, die wellicht jonger is dan het grafveld maar nog zeker thuis hoort in het Hoge Keizerrijk. In de vulling van een derde zgn. paardegraf troffen we twee scherven aan, waaronder een randfragment van een kookpot met dekselgeul in grove Mayenwaar van het type Alzei 27¹². Hun aanwezigheid is mogelijk in verband te brengen met de militaire occupatie van het meer noordelijk gelegen *castellum*. Dit is wellicht ook het geval voor de talrijke karresporen die her en der over het terrein aan het licht zijn gekomen; deze gaan zeker terug tot

10 Plan van de aangesneden sporen in een deel van het grafveld.

1. niet onderzocht;
2. verstoord;
3. kleiig spoor;
4. inhumatiegraf;
5. incineratiegraf;
6. greppelstructuur.

Plan of the excavated features in a section of the cemetery.

1. limits of the excavation;
2. disturbances;
3. gully;
4. inhumation grave;
5. cremation grave;
6. ditches.

de laat-Romeinse tijd, meer bepaald de tweede helft van de 4de eeuw. Het gebied fungeerde op dat ogenblik nog enkel als doorgangsroute naar het zuiden¹³.

Plaatselijk worden de karresporen oversneden door een zeer kleiig spoor, dat trouwens ook één van de zgn. paardegraven afdekt. Wel-

licht gaat het om de noordelijke uitloper van een vooral op de zuidelijke helft van het terrein aangesneden geulafkapping. Het geheel is ongetwijfeld de weerslag van belangrijke overstromingen die de regio moeten hebben geteisterd vóór de definitieve opheffing van het Oudenburgse *castellum* circa 410 AD¹⁴. Hier-

13 Dergelijke sporen werden ook bij de opgravingen op het sportterrein aangesneden; Hollevoet 1992, 202.

14 In tegenstelling tot de noordelijke rand van zandige opduiking – die vermoedelijk reeds vanaf het einde van de 3de eeuw zwaar zal te lijden hebben gehad van overstromingen – moet het zuidelijk gedeelte niet voor het einde van 4de eeuw min of meer permanent overstromd zijn geweest. Wel zijn er daarvoor aanwijzingen voor een toenemend overstromingsgevaar (Thoen 1978, 144, noot 548).

11 Laat-Romeinspaarde-skelet.

Late Roman horse burial.

bij zullen ongetwijfeld delen van het grafveld uit het Hoge Keizerrijk zijn weggespoeld.

3 De post-Romeinse vondsten

De post-Romeinse structuren konden slechts zeer gedeeltelijk onderzocht worden. Zij concentreerden zich uitsluitend op de noordelijke helft van het terrein en omvatten vooral kuilen en grachten. Verscheidene structuren leverden heel wat schervenmateriaal op uit de 15de eeuw. Dat geldt onder meer voor een kuil, een gedempte poel en iets wat wel-

licht als de restanten van één van de Oudenburgse stadsmestvaalten kan geïnterpreteerd worden, namelijk een vrij uitgestrekte vergraving vlakbij de vroegere Stedebeek¹⁵. Oudere sporen en vondsten zijn eerder schaars. Belangrijk is wel dat de opgravingen opnieuw een kleine hoeveelheid vroeg-middeleeuwse *archaeologica* hebben opgeleverd. Evenals bij de opgravingen op het sportterrein gaat het om losse vondsten of stukken die in de vulningspakketten van jongere structuren voorkwamen¹⁶.

4 Nabeschouwingen

Door de opgravingen van 1993 heeft men vooral beter inzicht kunnen verwerven in een begraafplaats uit het Hoge Keizerrijk. In Oudenburg waren deze necropolen tot nog toe aan de aandacht ontsnapt¹⁷. Het is ook het eerste Oudenburgse grafveld waar het ritueel van de lijkverbranding is vertegenwoordigd. Dit grafveld bevond zich ten zuiden van de eigenlijke nederzetting en moet ongetwijfeld zeer uitgestrekt zijn geweest. Van de nieuwe begraafplaats is slechts de noordoostelijke begrenzing min of meer gekend. De algemene spreiding der graven wijst zeker op een voortzetting in westelijke richting en de vraag moet dan ook gesteld worden in welke mate het oudste laat-Romeinse grafveld aan de Goede Boterstraat¹⁸ niet kan gezien worden als de meest westelijke uitloper ervan. Terloops kan hier gewezen worden op de vondst, in de jaren zestig, van een geverniste beker met rolstem-pelversiering op de hoek van de Inkweg en de Goede Boterstraat¹⁹. In zuidelijke richting zal het grafveld zich zeker uitgestrekt hebben op Roksems grondgebied, tot aan de Nieuwstraat. Dit wordt door de vondst van een achttal crematies in de funderingssleuven van een nieuwbouw op de hoek met de Groeningestraat duidelijk geïllustreerd²⁰.

De inhumaties zijn bij gebrek aan grafgraven nauwelijks te dateren en mogelijk vertegenwoordigen ze een relatief jonge fase in de bijzettingen; in twee gevallen oversnijden ze immers duidelijk brandrestengraven²¹. Ze concentreren zich evenwel niet in een bepaald deel van de necropool maar komen eerder verspreid voor over het ganse onderzochte areaal. Veeleer zijn op een bepaald ogenblik beide manieren van bijzetting naast elkaar toegepast²². Chronologisch moeten de meeste brandgraven wellicht in de 2de eeuw geplaatst worden. Enkele dagtekenen echter zeker nog

15 Over de stadsmestvaalten: Gysseling 1950, 169-170.

16 Omtrent de betekenis van deze vondsten: Hollevoet 1992, 205.

17 In Mertens & Van Impe 1971, 18, noot 2 wordt omtrent de grafvelden uit het Hoge Keizerrijk wel melding gemaakt van "urnen, gevonden nabij de zuidwesthoek van het *castellum*, kunnen op een dergelijk grafveld wijzen". Nadere gegevens omtrent deze vondst ontbreken maar het lijkt weinig waarschijnlijk dat zij in verband moet gebracht worden met het nu ontdekte grafveld.

18 Over dit niet onderzochte grafveld zie onder meer Mertens 1964, 222-223

19 Creus 1975, 35 en Hollevoet 1985, dossier Oudenburg 98.

20 Prof. Dr H. Thoen (U.Gent) wees ons tevens op de aanwezigheid - in een particuliere verzameling - van enkele volledige potten aangetroffen bij bouwwerken in de Nieuwstraat: een beker in *terra sigillata*, een geverniste deukbeker en een kruikamfoor (publicatie in voorbereiding).

21 Zie ook Hollevoet 1992, 198

22 Over het probleem van de inhumatiegraven in onze gewesten tijdens het Hoge Keizerrijk zie Van Ossel 1991 en vooral Hessing 1993 voor een meer alternatieve benadering van het probleem.

uit de eerste helft van de 3de eeuw. Jongere vondsten – uit het midden of het derde kwart van de 3de eeuw – zijn eerder schaars; we vermelden hier slechts een geverniste spreukbeker in metaalglanstechniek met legende TENE ME²³. Opmerkelijk is verder dat graven uit de 1ste eeuw ogenschijnlijk ontbreken²⁴. Een nauwgezet onderzoek van de grafgraven uit de crematiegraven zal moeten uitmaken of er sprake is van duidelijke chronologische verschuivingen binnen de necropool.

In elk geval sluit het crematieritueel aan bij wat gekend is uit andere grafvelden in westelijk Vlaanderen, waar steeds brandrestengraven overheersen²⁵. Buiten Oudenburg zijn voor het kustgebied de gegevens met betrekking tot de Romeinse begraafplaatsen schaars, maar de weinige recent onderzochte voorbeelden in de Zandstreek, onder meer te Roksem/*Hoge Dijken* en Jabbeke/*Klein Strand*, laten toch een zeer grote uniformiteit vermoeden²⁶. Het overwicht van de brandrestengraven wijst ongetwijfeld op het voortleven van pre-Romeinse inheemse tradities²⁷. Wat dit aspect betreft kan trouwens gewezen worden op de vondst van een pre-Romeins brandrestengraf bij de opgravingen van een vroeg-middeleeuwse nederzetting op de Roksempot, in de Oudenburgse deelgemeente Roksem²⁸.

Bij de meeste crematies is het verbrande botmateriaal vrij goed bewaard, wat onder meer interessante perspectieven opent voor het fysisch antropologisch onderzoek. Hierdoor zal ongetwijfeld enig inzicht verkregen worden in de bewoners van het Oudenburg uit de 2de-3de eeuw. Jammer genoeg was het niet mogelijk het bedreigde areaal van de necropool volledig op te graven. Met uitzondering misschien van de zuidwestelijke uithoek, moet het ganse terrein doorspekt zijn geweest met bijzettingen, zij het waarschijnlijk wel met uiteenlopende dichtheden. Hiervan werd slechts een 500-tal min of meer systematisch onderzocht. Deze vertegenwoordigen ongetwijfeld maar een minderheid van het totale aantal bijzettingen: zeker niet meer dan 1/3de. Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden heeft men een unieke kans aan zich laten voorbijgaan om een Romeins grafveld op grote schaal op te graven, volgens de recentste onderzoekstechnieken en rekening houdend met de sinds het begin van de jaren zeventig ontwikkelde nieuwe vraagstellingen rond de juiste betekenis en interpretatie van het complexe interactieproces tussen de gemeenschap van de levenden en deze van de doden in een samenleving²⁹.

SUMMARY

Ashes in a housing estate. Roman cemetery at Oudenburg (prov. of West Flanders).

In 1993 rescue excavations carried out near the village centre of Oudenburg (fig. 1) by the Institute for the Archaeological Heritage revealed the presence of a vast Roman cemetery. This cemetery must have extended over an area of several hectares and was situated south of a sandy ridge on which the main settlement was located. More than 500 graves were investigated; these probably represent no more than a quarter of the suspected total number. Large parts of the cemetery remained unexcavated and were built over (fig. 2).

The discovery of the cemetery is of particular importance since it is the first Roman cemetery at Oudenburg in which the burial practice of cremation is represented. Inhumations are very rare and do not exceed 5% of the total number (fig. 3). Various forms of cremation can be recognised; mainly so-called *Brandgrubengräber* and a comparatively small number of urned cremations (fig. 4), *Brand-*

schüttungsgräber and *Knochenlager*. Neither *busta* nor *ustrina* were found.

The *Brandgrubengräber* represent approximately 90% of the totality of the burials. These are usually rectangular pits with different sizes in which the burnt human bones have been deposited mixed with charcoal, nails and remains of the pyre (fig. 5-7).

In general the majority of the *Brandgrubengräber* must have been provided with grave goods, but due to medieval and modern-day land use of the site these have sometimes been ploughed away. In the other cases the grave goods are generally found in a separate niche near the grave. These recesses contain mostly pottery – in which probably food and drink was deposited – sometimes together with a coin. In a very limited number of graves the goods were deposited in a niche under the grave or between the ashes.

The cemetery seems to lack any form of organization or clear stratification. No grave markers have been identified, although the graves must have been visible on the surface as

23 Dergelijke bekertjes treft men in het kustgebied niet vóór het midden van de 3de eeuw aan (Thoen 1978, 177).

24 Dit verklaart mogelijk de duidelijke verschillen die er bestaan met het grafveld van de Molenstraat te Kortrijk, waar vooral graven uit de 1ste eeuw zijn onderzocht: Léva & Coene 1969.

25 Zie o.m. Bungeneers, Delcourt & Rommelaere 1987, 13 e.v. voor het Meetjesland of Vermeulen 1992, 227 e.v. voor de streek tussen Leie en Schelde.

26 Ongepubliceerde waarnemingen; voor het eigenlijke kustgebied zijn de beschikbare gegevens ontoereikend om zich een beeld te vormen (Thoen 1978, 79).

27 Bourgeois 1990.

28 Hollevoet 1991, 183.

29 Zie omtrent de nieuwe inzichten onder meer Willems 1978.

the burials were rarely cut by new graves. In a few cases there is evidence of square, rectangular and even circular enclosure ditches (fig. 10).

The pottery recovered from the graves consists of luxury ware like *terra sigillata*, *terra nigra*, colour coated or glazed ware as well as more common earthenware; the latter category includes locally produced coarse ware and finer products probably originating from northern France. Best represented are drinking beakers of different sizes (fig. 8-9).

Most burials can be dated to the second or the beginning of the third century. Around the middle of the third century parts of the cemetery were no longer in use. Mainly in the northern area, a complex ditch-system and a well have been excavated. They probably indicate that the area was reused for agricultural purposes in this period. Younger features are rare and consist mainly of late Roman cart tracks and some horse burials (fig. 11).

BIBLIOGRAFIE

- BECHERT T. 1980: Zur Terminologie provinzial-römischer Brandgräber, *Archäologisches Korrespondenzblatt* 10, 253-258.
- BOURGOIS J. 1990: Nécropoles et "sanctuaires" de La Tène en Flandre. In: *Les Celtes en France du Nord et en Belgique VIe-Ier siècle avant J.-C., s.l.* (Bruxelles), 117-119
- BUNGENEERS J., DELCOURT A. & ROMMELAERE J. 1987: *Excavations at Ursel (East Flanders) 1985-1986. Prehistoric occupation and Roman cemetery*, Scholae Archaeologicae 7, Gent.
- CREUS I. 1975: *De Gallo-Romeinse nederzetting onder het laat-Romeinse grafveld van Oudenburg*, Archaeologia Belgica 179, Brussel.
- DESBAT A. 1986: Céramiques romaines à glaçure plombifère de Lyon et de Vienne. In *SFECAG - Actes du congrès de Toulouse*, 33-39.
- GYSELING M. 1950: *Toponymie van Oudenburg*, Nomina Geographica Flandrica IV, Brussel.
- HESSING W.A.M. 1993: Ondeugende Bataven en verdwaalde Friezen?: Enkele gedachten over de onverbrande menselijke resten uit de IJzertijd en Romeinse tijd in West- en Noord-Nederland. In: DRENTH E., HESSING W.A.M. & KNOL E. (red.), *Het tweede leven van onze doden*, Nederlandse Archeologische Rapporten 15, 17-40.
- HOLLEVOET Y. 1985: *Archeologisch onderzoek in de gemeente Oudenburg. Prospectie-analyse-synthese*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Univ. Gent.
- HOLLEVOET Y. 1991: Een vroeg-middeleeuwse nederzetting aan de Hoge Dijken te Roksem (gem. Oudenburg), *Archeologie in Vlaanderen I*, 181-196.
- HOLLEVOET Y. 1992: Speuren onder het sportveld. Romeinse en middeleeuwse sporen ten zuiden van de Stedebeek (prov. West-Vlaanderen), *Archeologie in Vlaanderen II*, 195-207.
- LAUWERIER R.C.G.M. & HESSING W.A.M. 1992: Men, horses and the Miss Blanche effect; Roman horse burials in a cemetery at Kesteren, The Netherlands, *Helinium XXXII/1-2*, 78-109.
- LEVA CH. & COENE G. 1969: *Het Gallo-Romeins grafveld in de Molenstraat te Kortrijk*, Archaeologia Belgica 114, Brussel.
- MERTENS J. 1964: Laatromeins graf te Oudenburg, *Helinium IV*, 219-234 (= Archaeologia Belgica 80)
- MERTENS J. & VAN IMPE L. 1971: *Het laatromeins grafveld van Oudenburg*, Archaeologia Belgica 135, Brussel.
- MÜLLER H.-H. 1991: Tierreste in Brandbestattungen und ihre Bedeutung für die Rekonstruktion der Bestattungssitten. In: *Bestattungswesen und Totenkult in ur- und frühgeschichtlicher Zeit*, Berlin, 377-380.
- THOEN H. 1978: *De Belgische Kustvlakte in de Romeinse Tijd*, Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren XL, Nr. 88, Brussel.
- UNVERZAGT W. 1916: *Die Keramik des Kastells Alzei*, Materialien zur römisch-germanischen Keramik II, Frankfurt a.M.
- VAN DOORSELAER A. 1967: *Les nécropoles d'époque romaine en Gaule septentrionale*, Dissertationes Archaeologicae Gandenses X, Brugge.
- VAN DOORSELAER A. 1969: Typische Gallo-Romeinse brandrestengraven in de Scheldevallei, *Helinium IX*, 118-137.
- VAN DOORSELAER A. & ROGGE M. 1985: Continuité d'un rite funéraire spécifique dans la vallée de l'Escaut, de l'âge du fer au haut Moyen Age. In: *Mélanges d'archéologie nationale offerts au*

R.P. André Wankenne S.J. pour son 75e anniversaire, *Les études classiques* LII, n° 1, 153-170.

VAN OSSEL P. 1991: Incinération et inhumation dans le nord de la Gaule Belgique durant le Haut-Empire. In: *Incinérations et inhumations dans l'Occident romain aux trois premiers siècles de notre ère*, Toulouse, 209-218.

VERMEULEN F. 1992: *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*, Archeologisch Inventaris Vlaanderen - Buitengewone reeks 1, Gent.

WILLEMS W.J.H. 1978: Burial Analysis: a new approach to an old problem, *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek* 28, 81-98.